

Fuglefaunaen paa Knotten, Læsø, 1940.

Af BERNT LØPPENTHIN.

(Meddelelse fra Naturfredningsraadets Reservatudvalg. Nr. 11).

Denne udmærkede Fuglelokalitet har kun været rigtig kendt og omtalt mellem danske Ornithologer i den sidste halve Snes Aar, nemlig siden 1930, da Svartbagen for første Gang konstateredes som Ynglefugl paa Øen (RASMUSSEN, D. O. F. T., 1931, p. 125—127), men efter den Tid er Stedet oftere blevet besøgt for Fuglefaunaens Skyld, bl. a. ogsaa af Forf., som tilbragte en halv Dags Tid der 7. Juli 1937 (D. O. F. T., 1937, p. 142—46).

Det har vist sig, at Svartbagen er konstant Ynglefugl paa Knotten, og endvidere, at den sikkert ruger mere eller mindre regelmæssigt ogsaa andetsteds i Læsøomraadet, omend næppe andetsteds i Danmark. For danske Ornithologer har Forekomsten saaledes betydelig Interesse, men i den internationale Ornithologi kan den dog ikke paakræve større Opmærksomhed. Læsøs Svartbage er blot en Udløber fra de ret talstærke Bestande i Vestsverige, hvor Arten navnlig holder til paa klippefulde Øer. Paa Forhaand skulde man da ogsaa antage, at Fuglen kunde finde andre Ynglepladser — omend næppe i noget stort Antal — paa danske Øer, der passede fuldt saa godt for den som Knotten, thi nogen typisk Svartbaglokalitet er den lave Sandø næppe.

I zoogeografisk Henseende er Sandternens Forekomst som Ynglefugl i Læsøomraadet langt mere bemærkelsesværdig end Svartbagens. Den tilsyneladende ret konstante Koloni paa Knotten er denne sydlige Arts yderste Forpost i Nord. Danmarks Sandternebestand er uden Tvivl en Relikt fra den postglaciale Varmetid (sml. ogsaa R. SPÄRCK: Den danske Dyreverden, 1940, p. 72)¹).

Sandternens Hovedudbredelse ligger nu paa langt sydligere Breddegrader, i Middelhavsegnene, ved Sortehavet og det Kaspiske Hav samt i det sydvestlige Asien til Indien og det syd-

¹) Analoge Eksempler er Hvidhalset Fluesnapper, *Ficedula albicollis*, og forskellige Planter paa og ved Gotland (se f. Eks. D. O. F. T., 1937, p. 184—191, og LØPPENTHIN, Naturens Verden, 1938, p. 298—321).

lige Mongoli i Øst. I Mellem- og Vesteuropa er der praktisk taget ingen, kun faatallige, spredte og sporadiske Yngleforekomster, nemlig i Bayern, Hoek van Holland og den tyske Nordsøkyst, hvor Norderoog husede 1 Par i Aarene 1931—36, Amrum 2 Par 1937 (STEINBACHER, 1938, i HARTERT, Ergänzungsband, p. 488).

Under Hensyn bl. a. til ovenstaaende er det særdeles glædeligt, at Statsministeriet 29. Februar 1940 efter Indstilling af Naturfredningsraadet har udstedt „Bekendtgørelse om Fredning af Dyrelivet paa „Store Knot“ og „Lille Knot“ ved Læsø“, hvorefter al Jagt og Færdsel i lignende Øjemed er forbudt paa Stedet i Tidsrummet 1. Marts—10. September, og fra 15. April til 30. Juni er al Færdsel overhovedet forbudt for andre end Naturfredningsraadets Tillidsmænd. Som saadan havde Forf. Lejlighed til at besøge Knotten 6. Juni 1940; Dr. phil. F. SALOMONSEN, der aflagde Stedet et Besøg 28. i samme Maaaned, har endvidere tilstillet mig sine Optegnelser, hvorfor jeg herved bringer ham min Tak.

En Fredning som den foreliggende vækker sjældnen øjeblikkelig Begejstring hos den lokale Befolkning, og Stemningen hos Østlæsøs Beboere har heller ikke straks dannet nogen væsentlig Undtagelse fra Regelen. Hidtil har man Aaret rundt kunnet færdes frit paa Øen, naar Forholdene tillod det, drevet Jagt og samlet Rav og Maageæg. Det maa dog skønnes, at Fredningsbestemmelserne paa Knotten tager særdeles rimelige Hensyn til saavel Læsøboeres som tilrejsende Sommergæsters Interesser. Kun i Fuglenes Yngletid er Øen spærret, og Jagten paa Anstand i August er forbudt; fra 1. Juli staar det imidlertid enhver frit for at foretage Udflugter til Knotten og nyde Naturen og den gode Badestrand, og fra 11. September er ogsaa Jagten fri.

Knottens Naturforhold er tidligere kort omtalt (RASMUSSEN, l. c., 1931; LØPPENTHIN, l. c., 1937). I alt væsentligt frembød „Store Knot“ samme Billede 1940 som 3 Aar tidligere; Knotens sydligste Parti, den saakaldte „Lille Knot“, havde derimod ganske skiftet Udseende. 1937 var den ret rigelig bevokset med forskellige af den aabne Sandstrands Planter, men 1940 bar Øen tydelige Præg af den forudgaaende Vinters Isgang, og den var praktisk taget blottet for Vegetation; Arealet

var derimod nogenlunde uforandret, og et Par forholdsvis tørre Sandrevler strakte sig et lille Stykke videre i sydøstlig og sydlig Retning. 1940 var „Lille Knot“ da ogsaa betydelig sparsommere besat med Ynglefugle end 1937, da den bl. a. husede ca. 30 Par Sandterner og 12 Par Splitterner, hvilken sidste Art overhovedet ikke rugede paa Knotten 1940.

Ved de 2 omtalte Besøg i Juni 1940 konstateredes følgende Fugle:

Ynglefugle.

Ederfugl, *Somateria mollissima*. 1 Rede paa den sydøstlige Sandbanke ved „Lille Knot“. 6. Juni fløj ♀ af 4 Æg; 28. Juni indeholdt Reden 2 Unger og 2 Æg; sidstnævnte Dag saas mange ♂♂ og Ungfugle samt 3 førende ♀♀ paa Vandet udfor Knotten.

Toppet Skallesluger, *Mergus serrator*. 6. Juni iagttoges nogle Stk. omkring Øen, og 1 friskt Æg fandtes i en Stormmaagerede. SALOMONSEN omtaler ikke Arten.

Præstekrave, *Charadrius hiaticula*. 1 Par paa „Lille Knot“, 1 à 2 Par paa „Store Knot“.

Stenvender, *Arenaria interpres*. 3 Par paa „Store Knot“. 6. Juni fandtes Reden af det ene Par med 3 friske Æg. SALOMONSEN nævner ogsaa 1 Par for „Lille Knot“.

Strandskade, *Haematopus ostralegus*. 3 Par paa „Store Knot“, 1 Par paa „Lille Knot“.

Rødben, *Tringa totanus*. 6. Juni iagttoges nogle Stk., men jeg havde ikke Indtryk af, at det drejede sig om bofaste Fugle. SALOMONSEN nævner 2 Par for „Store Knot“ 28. Juni.

Hættemaage, *Larus ridibundus*. Ca. 100 Par, rugende paa den sydlige Del af „Store Knot“. 6. Juni taltes kun omkring 60 Par, fordelt paa 2 Smaakolonier (ca. 50 og ca. 10 Par) med ringe indbyrdes Afstand; denne Dag var mange Reder tomme; kun et Faatal indeholdt 3 Æg. Unger saas ikke.

Stormmaage, *Larus canus*. 6. Juni konstateredes 1 Par paa den lille Ø; ca. 150 paa den store. Kun faa Reder indeholdt 3 Æg, og ca. Halvdelen af det fundne Antal var tomme. Unger saas ikke. SALOMONSEN fandt enkelte Reder paa „Lille Knot“. Bestanden paa „Store Knot“ anslog han til 1—200 Par.

Svartbag, *Larus marinus*. 4 Par ialt. Paa „Lille Knot“ ynglede 1 Par. 6. Juni fandtes foruden den benyttede Rede, som indeholdt 2 rugede Æg, 1 frisk og 1 ældre (tom) Rede. Der saas kun 1 Par Fugle. SALOMONSEN fandt en Unge paa Øen. Af de 3 Par paa „Store Knot“ fandtes 6. Juni kun Kuld af de 2. Det ene, paa 2 Æg, laa lidt Syd for Midten af Østkysten; lige i Nærheden fandtes 2 tomme Reder. Endvidere fandtes 2 tomme Reder oppe paa Øen, i dennes sydlige Del (af Par Nr. 2?). Endelig havde 1 Par Rede med 3 Æg paa Øens lave Nordende; her fandtes ingen tomme Reder. SALOMONSEN nævner intet særligt om Svartbagene paa „Store Knot“.

Dværgterne, *Sterna albifrons*. 6. Juni fandtes ingen Yngel. 6—8 Stk. fløj omkring, særlig over „Lille Knot“, hvor SALOMONSEN da ogsaa fandt 3 Par ved sit Besøg.

Fjordterne, *Sterna hirundo*. 6. Juni saas 100 Stk. i Flok paa Østsiden af Knotten. Fuglene var endnu ikke i fuld Gang med deres Ynglen. Midt paa Østsiden og paa den sydlige Del af Vestsiden fandtes talrige paabegyndte Redeskaale, men kun 1 Æg hvert Sted. 28. Juni var disse 2 Kolonier vokset til henholdsvis 113 og 57 Par. Endvidere fandt SALOMONSEN enkelte Par rugende sammen med Havterneerne paa Øens Nordende og 12 Par paa „Lille Knot“.

Havterne, *Sterna macrura*. 6. Juni var denne Art noget længere fremme med Æglægningen end Fjordterneren. Ved Nordenden fandtes 7 Reder med Æg, og Parantallet opgjordes til ca. 25. 28. Juni var Kolonien paa 75 Par, hvoriblandt som nævnt enkelte Fjordterner. Endvidere fandt SALOMONSEN 68 Par paa den sydlige Del af „Store Knot“.

Sandterne, *Gelochelidon nilotica*. 6. Juni saas 3 sammen flere Gange, men Fuglene ynglede ikke endnu. 28. Juni fandtes 5 Par midt i den sydligste af Havternekolonierne. Der var kun 1 og 2 Æg i Rederne.

Ikke ynglende Arter.

Gravand, *Tadorna tadorna*. 6. Juni saas ♂♀ ved „Lille Knot“ og et Par med Ællinger udfor Bløden Hale. 28. Juni iagttoges bl. a. et Par med 8 Unger.

Sølvmåge, *Larus argentatus*. 6. Juni iagttoges 2+20 staa paa den tørre Sandflade mellem de 2 Øer¹).

Splitterne, *Sterna sandvicensis*. Arten saas flyvende baade 6. og 28. Juni, men den ynglede ikke i 1940.

Graakrage, *Corvus corone cornix*. En Krage, der 6. Juni havde forvildet sig til Knotten, forsøgte gentagne Gange at flygte i Land, men blev stedse tvunget ned af Maagerne; en af Svartbagene greb flere Gange Kragen med Næbbet, men denne slap dog fri hver Gang, efter at begge Fugle havde tumlet et godt Stykke ned gennem Luften.

Af andre Strejfgæster iagttoges ved de 2 Besøg: Krikand og Stokand, 2 ♂♂ af hver, 6. Juni. Storspove, 28. Juni 2, Ryle, 6. Juni 1, 28. Juni 2. Løv'sanger, 6. Juni 1.

Vinteren 1939—40's Indvirkning paa Bestanden af vore Ynglefugle.

Af POUL JESPERSEN.

With a summary in English.

Vinteren 1939—40 var som bekendt ikke alene her i Landet, men over store Dele af Europa ualmindelig haard og langvarig. For at give et Indtryk af de ekstraordinære Forhold findes i den vedføjede Figur en Fremstilling af de maanedlige Middeltemperaturer (i °C.) for København i Vinteren 1939—40 samt af de tilsvarende Normaltemperaturer. Medens Middeltemperaturen for December kun var 0,7° under Normalen, laa den i Januar 4,0°, i Februar 6,4°, i Marts 1,9° og i April 1,7° under Normalen. Det var saaledes navnlig i Januar og Februar Maaned, at der herskede usædvanlig lave Temperaturer, hvad der bevirkede, at vore Farvande i Løbet af faa Uger blev belagt med Is.

¹) Arten synes at være sjælden som ynglende i Læsøomraadet. Dagen efter (7. Juni) fandtes 1 Par paa en ganske lille, men tætbefolket Fugleø Sydvest for Hornfiskrøn. Øen husede desuden: 1 Par Strandskader, 40 Par Hættemaager, nogle faa Par Stormmaager og ca. 25 Par Fjordterner.